

Vjekoslav Klaić

VLASI U HRVATSKOJ TEČAJEM 14. I 15. STOLJEĆA (1880)

1.

...Kao rezultat iztraživanja Lucićevih, Daničićevih i Jirečkovih o imenu Vlah smatramo ovo:

1. Naselivši Hrvati i Srbi današnje zemlje svoje prozvaše imenom Vlah sve romanske prvosjedioce, i to ne samo gradske žitelje uz more, nego i seljake i pastire u nutarnjoj zemlji.
2. Polovinom 13. vieka izgubi se ime Vlah za romanske žitelje u primorskih gradova (po svoj prilici zato, jer su se ovdje više ili manje nastanili slovjsenski žitelji).
3. I romanski seljaci (pastiri) u nutarnjoj zemlji izgubiše svoju narodnost, a njihovo ime Vlah (Morovlah) ostade i nadalje, ali ne kao etnografsko ime, već kao stališki naziv za pastire, bili oni ma kojega poriekla. Tako se zgodi, da su se i slovjsenski (hrvatski i srbski) pastiri počeli od drugih zvati Vlasi.
4. Tek u novom vieku, kad bje uslied pada Bosne i svedjer žeščih provala turskih pokrenuta seoba Hrvata i Srbalja, prevlada ime Vlah za doseljenike iztočne vjere (i to samo mjestimice). – Bit će to zato, što su ti doseljenici iztočne vjere zbilja bili većinom pastiri, a i zato, što su se mnogi i sami tako zvali.¹

¹ Imajući na umu, da su tečajem 16. i 17. vieka u Hrvatsku doseljeni Vlasi bili zbilja pastiri, možemo razumjeti medju inim i vlašku prisegu, pripisanu senjskomu statutu (Arkiv za poviest. jugoslav. III. p. 145). – Mnogi doseljenici zvali su se sami Vlasi; tako n. p. oko g. 1605 pišu “novi Vlasi” ogulinskomu kapetanu Gallu ćirilsko pismo, gdje opisuju svoje biedno stanje. (Kukuljević, *Listine hrvatske* I. p. 240.) – Zanimivo je konstatovati, da i danas još kajkavski Hrvati u okolici varaždinskoj zovu svakoga štokavca Vlahom, bio on vjere pravoslavne ili katoličke. Isto tako zovu u Dalmaciji (u primorju) Morlakom svakoga seljaka iz nutarnje zemlje, nepazeć koje li je vjere. – Planinski prediel Požegi na zapadu oko Pakraca zovu pisci 18. vieka “Malom Vlaškom” ili “die kleine Walachei”.

* * *

Razloživši ovako u kratko raznoliko značenje imena Vlah tražiti nam je tragove Vlahom u Hrvatskoj za 14. i 15. stoljeća.

Prvi put čujemo o Vlasih u Hrvatskoj za glasovitoga bana Mladena Šubića (1312 – 1322), koji je bio i ban bosanski. Kad su se godine 1322 digla mnoga gospoda hrvatska na ovoga bana, otimao se je Mladen njihovoj premoći pomoću Vlahâ i Poljičana (*auxilio Vlacorum et Policianorum.*) Za te borbe napadne slavonski ban Ivan Babonić Mladena Šubića kod Bliske. Tuj porazi Mladenove Vlahe; te zarobivši mnogo njih i marve njihove prisili Mladena da je morao pobjeći u Poljicu.²

Iz ove viesti razabiremo, da je već 1322 bilo Vlahâ u Hrvatskoj, da su ovi Vlasi imali marve i da ih je bilo dosta mnogo, pošto su zajedno sa Poljičani služili Mladenu Šubiću. Što ih Miha Madij zove bestialnimi ljudmi, svjedoči, da su ti Vlasi za cijelo bili manje uljudjeni od dalmatinskih primoraca.

U isto doba, kad se u okolišu Spljeta spominju Vlasi, čujemo da je na otoku Krku bilo zemalja, koje su se zvale “vlaške zemlje”. Plovan naime Dobrinjski podigne g. 1321 crkvu sv. Ambreza, te joj darova više zemalja, medju inimi “*i pašišća do zemlje Kneže, ke se zovu vlaške*”.³

Oko g. 1344 nalazimo Morovlahe na zemljah knezova Nelipića. U to naime vrieme bijahu kninska kneginja Vladislava Nelipićeva i sin joj Ivan Nelipić u zavadi sa krbavskim knezom Grgurom Kurjakovićem. Grgur učini svome nećaku Ivanu Nelipiću velike štete, pače mu otme nešto njegovih Morovlaha ili Morlaka. Vladislava Nelipićeva obrati se za pomoć mletačkoj občini, prvo da kod Grgura posreduje, a drugo da prime u svoja mjesta “ljude i marvu” Nelipića.

Mletačko vieće odgovori na to dne 20. srpnja 1344 poslanikom kneginje Vladislave, da će poslati posebna poslanika Grguru knezu krbavskomu, koji će ga sklonuti, da im vrati Morlake, koje drži zarobljene.⁴ Drugu molbu njihovu, da smiju svoje ljude i marvu sklonuti u mletačke gradove, nemogaše mletačka občina dozvoliti, jer su gradovi za to pre-

² ... (Michae Madii historia; Lucius de regno Dalm. et Croat. p. 377.)

³ Kukuljević, *Listine hrvatske* p. 3.

⁴ *Et insuper mitemus specialem nuntium.... Gregorio condam Curiaci Corbavie, pro bono et conservatione dicte domine (Vedislave) et comitis Johannis,; nec non pro restitutione Morolacorum, qui sibi dicuntur detineri per comitem Gregorium...* (Ljubić, Monum. Slav. Merid. II. 219.)

maleni bili, nego im dopusti, da mogu svoju stoku smjestiti na otocih Rabu, Hvaru i Braču⁵. U isto doba dade mletačko vieće naputak poslaničku idućemu knezu Grguru, neka naime kaže Grguru knezu, da su Mletčani čuli, da on proti volji kneza Ivana drži “dva katuna njegovih Vlaha”, pa ga liepo mole, neka podpuno vrati knezu njegove Moro-vlahe.⁶

2.

Vlasi i Morovlasi u Hrvatskoj nisu međjutim bili samo pastiri (ili bolje stočari), nego su se bavili i drugim zvanjem. Jireček u spomenutoj već razpravi veli o zanimanju Vlaha i Morovlaha: “*Aus den ragusanischen Documenten sieht man, dass die Wlachen eine zweifache Beschäftigung hatten. Einerseits waren sie Wanderhirten, andererseits vermittelten si mit ihren Pferden und Maultieren den Karavanenverkehr zwischen Ragusa und den Binnenländern.*”

Da su i u Hrvatskoj Vlasi i Morovlasi bili posrednici karavanskomu prometu medju primorskim gradovi (Zadrom, Spljetom) i nutarnjom zemljom, svjedoči ovaj primjer. Godine, 1352 dne 24. lipnja učini grad Zadar pogodbu sa republikom mletačkom, kojom joj prodade svu sol, što se je tvorila u Zadru; – ali da ipak svake godine ostane u Zadru jedan dio za domaće potrebe i za nutarnju zemlju. Tuj se kaže: “*Detractis modis XII. milie salis predicti quolibet anno que remaneant in Jadra pro usu Jadra et districtu, et pro exportatione solita fieri per Morlachos et alios per terram tantum...*”⁷ Ovaj nas podatak uči, da su Morlaci iz Zadra iznosili

⁵ *Si opus fuerit, ordinabimus rectoribus nostris, ut homines et animalia dicti comitis (Johannis) recipientur in insulis nostris Sclavonie, sicut sunt insule Arbi, Farre et Braze, in quibus quidem insulis ipsi homines et animalia comodius reduci poterunt et salvari...* (Ljubić, Mon. Sl. m. II. 219.)

⁶ *Exponat quoque idem noster nuncius Gregorio comiti predicto quod intelleximus, quod contra voluntatem ipsius comitis Johannis nepotis sui detinet catunos duos Morolacorum.... Quare dilectionem suam... reget, quatenus si quos Morolacos ipsius habet, placeat illos sibi plenarie restitui facere...* (Ljubić, Mon. Sl. m. II. 220.) – Rieč katun (catun. od romanskoga cantone) tumači Jireček ovako: “*Die Wlachen wohnten, in Geschlechter getheilt, in Dörfern oder Gruppen von Senuhütten. Diese Dörfer hiessen katun. Katun ist in der Bedeutung Dorf oder Sennerei noch jetzt in Albanien und in Montenegro im Gebrauche.*” (Sitzungsberichte der kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften in Prag. Jahrgang 1879. pag. 114 i 113.)

⁷ Ljubić, Mon. Sl. merid. III. P. 236-237. Biti će u tom djelu i više primjera, ali ja ih nemogoh naći, jer toli obsežno djelo od 5 svezaka neima još indexa!

sol u nutarnju zemlju, baš onako, kao što su bosanski i srbski Vlasi činili u Dubrovniku.

Godine 1357 nalazimo Vlahe u okolini šibenskoj. U povelji naime, kojom je dne 14. prosinca iste godine potvrdio ban hrvatski i dalmatinski Ivan (Chuz) stare pravice Šibenika grada, naročito se kaže, da Vlasi ne smiju pasti po pašnjacih gradskoga teritorija⁸. Znamenito je u toj povelji mjesto: vlahi vel villani, po čem bi mogli zaključiti, da je tada ime vlah značilo seljaka u obće⁹.

Godine 1362 već su Morovlasi u okolišu Trogira. Ovi Morovlasi (*quedam particula gentis Morlachorum ipsius domini nostri regis*) pripadahu kralju Ljudevitu, dodjoše na teritorij grada Trogira, smjestiše tamo svoje šatore (tentoria), te dolazahu napajati svoju marvu (*animalia seu pecudes*) na zemljišta Trogirana. Naravno, da su tim silne štete nanosili poljem, vinogradom i pašnjakom Trogirana; pa zato zatraže ovi od bana hrvatskoga Nikole (Zeecha), da bi on Morlake odagnao sa trogirskoga zemljišta (*ut ipsam particulam gentis Morlachorum de ipsorum territorio repellere ... dignaremur*). Ban Nikola deseć se sam u Trogiru krene odmah da izvidi, što je u stvari. On se osvjedoči, da ne samo imade mnogo Morlaka (*quamplures Morlachos*) nastanjenih na zemljištu trogirskom, nego da Morlaci i izvan medja trogirskih nastanivši se u kućaricah i šatorih (*fixis tentoriis et domunculis*) dolaze napajati svoje blago na trogirsko zemljište. Nu pošto je tada baš ljuta žega vladala te se je bilo bojati, da bi mladi janjčići Morlaka mogli postradati, odredi ban Nikola poveljom od 25. ožujka 1362 uz privolu Trogirana, da Morlaci mogu ostate na svojih mjestih još do Gjurgjev-dana t. j. do 24. travnja (*usque ad festum S. Georgii martiris*), ali od toga dana počam da neće nijedan Morlak smjeti više na zemljištu trogirskom niti pasti niti napajati svojih stada¹⁰.

Nisu međjutim Morlaci i Vlasi svigdje bili tako blagi. Vlasi kod Šibenika, koji su pripadali dielomice kraljici Jelisavi, a dielomice Ivanu Nelipiću, knezu cetinskomu, bijahu mnogo drzovitiji. Zulum Vlaha dojadi Šibenčanom, te oni pošalju poslanstvo kraljici Jelisavi, moleći ju za

⁸ *Item Vlahi vel Villani in districtu ipsius civitatis, absque, licentia et voluntate civium pascua ipsorum seu gramina depascere non possint.* (Kukuljević, Jura regni Croatiae I. 1. p. 126.)

⁹ "Villani" spominju se već u vjerodostojnih spomenicah XI. stoljeća za narodne dinastije. (Rački, *Documenta historiae croaticae* p. 128, 163, 165, 171.)

¹⁰ Lucius, *Memorie istoriche di Tragurio*, p. 279 do 280.

pomoć. Na to napisa Jelisava dne 5. studenoga 1383 pismo banu hrvatskomu Emeriku Bubeku, da Vlahe zatjera u rog. Najprije mu piše, kako su ju šibenski poslanici izvijestili o zulumu Vlaha toli njezinih koli Ivana Nelipića (*noveritis nos percepisse, qualiter Olahi tam nostri, quam Joannis filii Ivan Nyelpecy de Zetina, multa dampna, nocumenta, homicidia ac spolia in districtu civitatis antedictae fecissent et continue facere non cessarent, in eo videlicet, quod dicti Olahi venientes ad territorium et districtum dicte nostre civitatis pascua ipsius civitatis occupando, offensiones, interemtionen, ac alia facta nephanda perpetrarent potentialiter*), kori zatim bana, što nije Vlahe iztjerao sa zemljišta šibenskoga niti od njih silom uzeo nametnutu im već prije od kraljice novčanu globu radi njihovih nasilja, te mu napokon nalaže oštrim riečima, da najprvo Vlahe protjera iz kotara gradskoga, a zatim od njih pobere globu i da jednu polovinu te globe predade Šibenčanom što prije i što sjegurije¹¹.

Godine 1387 nalazimo Vlahâ na otoku Bagu. Dne 3. novembra iste godine podieliše krbavski knezovi Nikola, Toma i Butko Budislavići sa svojtom u gradu Obrovcu podložnim si gradjanom grada Baga povelju, kojom im potvrdiše razne povlastice. Medju inimi odrediše tada krbavski knezovi, da nijedan Vlah nesmije pasti na zemljištu grada Baga pod kazan od stotine libara.¹²

Morlaci i Vlasi znali su koji put poslužiti i proti vanjskim neprijateljem. G. 1411 dne 13. aprila prodade veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić svojim prijateljem Mletčanom važni grad Ostrovicu u Hrvatskoj, koji mu bješe još g. 1407 darovao kralj Ladislav Napuljski. Mletčani čuvahu pomno taj važni grad, koji je služio na obranu Zadra, ali im sva pažnja bijaše uzalud. Dne 10. aprila 1412 stiže viest u Mletke, da su Morovlasi (valjda u službi kralja Sigismunda) zauzeli to važno mjesto.¹³ Iste

¹¹ Kukuljević, *Jura regni Croatiae* I. 1. p. 149 do 150. Kraljica još dodaje: *Insuper committimus vobis, ut nullus Olachus per totam Bosilinam possit neque valeat stare, pascui facere, nec morari ullo tempore, modo superius expresso; pro eo videlicet, quod dicti Olachi in dicta Bosilina commorantes, non tantum Sibenicensibus, sed etiam cameris salium nostrorum ac navigantibus per mare inferunt gravamina non modica, atque dampna et spolia perpetrant incessanter.*

¹² *Ut nullus Vallachus vel alter quicumque ali qualiter sit ausus infra dictas metas manere vel pascere aliqua animalia, seu facere aliquod laborarium, sub pena librarum centum...* (Kukulj. *Jura* I. 1 p. 157.)

¹³ *Cum rectores Jadre scripserint nostro dominio, quod castrum Ostrovich, quod emimus a Sandalo furatum et acceptum sit per certos Murlachos, quod non est sine infamia nostri dominii...* (Glasnik društva srbske slovesnosti XII. P. 141.)

godine bijaše toliko Vlaha u obće u Hrvatskoj, da su se uzporedo stavljali uz Hrvate. Tako je n. pr. kralj Sigismundo ove godine dozvolio Ivanu III. Nelipiću, knezu cetinskomu, da može slobodno raspolagati gradovi Sinjem i Travnikom, ta županijom sinjskom ... te sa svimi Hrvati i Vlasi (*cum universis Croatis et Vlahis.*)¹⁴ Vlaha bijaše u Hrvatskoj i kasnije mnogo. Dne 6. augusta 1426 izviestiše Dubrovčani kralja Sigismunda, da su Turci provalili preko medjah hrvatskih, te da su zarobili silesiju Hrvata i Vlaha.¹⁵

U spomenicima, pisanim hrvatskom glagolicom, više se puta spominju Vlasi tečajem druge polovine 15. stoljeća. Oko g. 1465 bješe knez Ivan Frankapan naselio Vlahe na Krasu kod Omišlja na otoku Krku, nu ovi Vlasi zavadiše se do skora sa domaćimi žitelji.¹⁶ Godine 1468 darova knez Martin Frankapan jednoga Vlaha crkvi sv. Marije u Crikvenici. U dotičnoj povelji veli knez Martin: “*Darovasmo crikvi sv. Marije na Crikvenici Vlaha, po imenu Mikulu, ki Vlah budući va to vrijeme naš osobojni, koga mi dasmo crikvi sv. Marije na Crikvenici sa svu ovu službu, ku je on nam služil budno na našej službi.*”¹⁷ G. 1470 darova opet knez Martin Frankapan jednoga Vlaha samostanu sv. Marije na Ospi kod Novoga. U dotičnoj povelji kaže on: “*I jošće im dasmo jednoga Vlaha.... za kmeta njim i za pastira za svu punu i cielu službu, ka pristoji od njega kuće.*”¹⁸

3.

Saberemo li sada sve u jedno, što nam spomenici kažu, to vidimo da su Vlasi živjeli u Hrvatskoj već od g. 1321 – 1470, dakle prije velike seobe naroda hrvatskoga i srbskoga, prouzrokovane navalama Turaka. Vlasi se u naših spomenicima zovu Vlaci, Morolaci, Morolachi (Murlaki), Vlasi vel Villasi, pače i u pomagjarenoj formi Olachi ili Olahi. Da li se

¹⁴ Lopašić, *Poviest Karlovca*, p. 140, nota 1.

¹⁵ *Qui Teucris bis Crohatie fines hostiliter invaserunt, predatique fuerunt ibidem magnam praedam Crohatorum videlicet et Vlacorum ibidem permanentium.* (*Lettere e Comm. di Lev. 1423-27*), Jireček, *Wlachen und Maurowlachen*, p. 117.

¹⁶ “*Jesu prišli tužiti se na Vlahov, kojih jesmo mi postavili u konfini od rečenoga kaštel Mušća (Omišalj) na Kras, kadi se zove v Orlec, imenujući Murlakov sudca Geroga Bodolića i sudca Vida Merkovića...*” (Kukuljević, *List. hrvat.* p. 97. Srvani još listinu od g. 1468 str. 103.)

¹⁷ Kuk., *List. hrv.* p. 102.

¹⁸ Kuk., *List. hrv.* p. 104-105.

je kakva razlika pravila medju Vlasi i Morovlasi (Morlaki), nemože se razabrati iz naših spomenika.

Učimo nadalje, da su se Vlasi u Hrvatskoj od g. 1321 – 1470 bavili pretežno pastirstvom i gojenjem stoke, a redje da su bili posrednici prometa. Nalazimo jih razsijane od otoka Krka i Baga na jug do Poljica; od gradova Šibenika i Trogira na iztok do cetinske i kninske županije. Vlasi imaju šatore i kućarice (*tentoria et damuncula*), a stanuju zajedno u katunih. Poradi paše i vode često dolaze u sukob sa ostalimi žitelji.

Vlasi u Hrvatskoj imaju svoje gospodare; čujemo o vlasih kralja Ljudevita i žene mu Jelisave, o vlasih knezova Šubića, Nelipića i Frankapana. Godine 1322 pomagahu svojom silom Mladena Šubića, a god. 1412 oteše Mletčanom Otrovicu. Martin Frankapan ima osebuje vlahe, koje dariva za kmetove i pastire. Početkom 15. vieka imade Vlaha u Hrvatskoj toliko, da se pored Hrvata spominju kao posebna vrst žiteljstva iste zemlje.

Tko su ti Vlasi i Morovlasi? Mnogi su dosele mislili, da su Vlasi i Morovlasi slovjsenski doseljenici iz Bosne i Srbije. Nu pošto se Vlasi spominju u Hrvatskoj već u 14. stoljeću, to ova predmnjeva ne stoji, jer:

1). Bosna i Srbija imale su u 14. vieku do Kosova i do smrti kralja Tvrtka najslavniju dobu svoje historije, te nije ni malo bilo nužde, da se narod seli na zapad u Hrvatsku.

2. Što je još važnije, u istodobnih domaćih spomenicah srbskih i bosanskih spominju se Vlasi uz Srbe i Bošnjake. Tako na pr. knez Lazar u jednoj povelji, izdanoj Dubrovčanom g. 1387, veli medju inim ovako: “i kto ljubi iti iz moje zemlje u Dubrovnik, ili Srbini ili Vlah..., vsako da grede slobodno...”¹⁹ U zemlji dakle kneza Lazara bilo je Srba i Vlaha, kao što u Hrvatskoj Hrvata i Vlaha. Primjera za Vlahe ima u srbskih spomenicah još mnogo više.²⁰

Pošto se Vlasi toli u Hrvatskoj koli u Srbiji spominju kao dio domaćega žiteljstva, pošto se nadalje Vlasi u spomenicah i hrvatskih i srbskih razlikuju od Hrvata i Srba, to se absolutno nemogu Vlasi u Hrvatskoj tečajem 14. i 15. vieka smatrati za slovjsenske doseljenike iz Bosne i Srbije,

¹⁹ Miklosich, *Monumenta serbica*. p. 206. – Sravni još p. 209, 268, 271, 354 i 435. Vidi još i Daničićev *Rječnik iz književnih starina srbskih* I. str. 133.

²⁰ Osobito su u tom obziru poučne neke povelje srbskih vladara. Vidi Miklošića, *Mon. Serbica* br. XVIII, LXII, p. 11. i 57. – Sravni još i Jirečka, *Die Wlachen und Mawrowlachen*, p. 110.

već za domaće žitelje, koji su još mnogo prije 14. stoljeća u Hrvatskoj živjeli, kao što i u srbskih zemljah. Prema tomu zaključiti nam je dvoje:

1. da je i u nutarnjoj Hrvatskoj iza doseobe Hrvata ostalo dosta romanskih žitelja (ili romanizovanih Illyra)²¹ koje su Hrvati prozvali Vlasi, kao i žitelje primorskih gradova.

2. da je ime Vlah u Hrvatskoj brzo izgubilo svoje ethnografsko značenje, i da su se Vlasi nazivali veoma rano svi oni seljaci bilo romanskoga bilo hrvatskoga porijekla, koji su se u gorovitim predielih Hrvatske bavili timarenjem stoke (t. j. pastirstvom).

Ovaj proces pohrvaćenja romanskih Vlahâ morao se je zgoditi mnogo ranije u Hrvatskoj, nego li u Srbiji, gdje su sudeć po nekih znacih u srbskih poveljah romanski Vlasi još u 13. i 14. vieku barem svojimi imeni odavali svoje porieklo. Romanski Vlasi u nutarnjoj Hrvatskoj pohrvatili su se za cielo još za narodne dinastije, izmedju godine 950 (kad ih još Konstantin pod imenom Avara od Hrvata luči) i g. 1102. Da je tomu tako, svjedoči nam Vilim Tyrski, koji pišuć o križarskoj vojni g. 1096 i govoreć o francezkih križarih, što su tada Hrvatskom prolazili, opisuje Dalmaciju (i Hrvatsku) ovako: *Est autem Dalmatia longe patens regio inter Hungariam et Adriaticum mare sita, ... populo ferocissimo, rapinis et caedibus assueto, inhabitata; montibus et sylvis, magnis quoque fluminibus, pascuis etiam longe lateque diffusis occupata penitus ita, ut raram habeat agrorum culturam, locorum incolis in gregibus et armentis omnem vivendi habentibus fiduciam; exceptis paucis, qui in oris maritimis habitant, qui ab aliis et moribus et lingua dissimiles latinum habent idioma, reliquis sclavonico sermone utentibus et habitu barbarorum.*²²

Vilim po tom razlikuje koncem 11. stoljeća dvie vrsti žitelja u Dalmaciji (Hrvatskoj):

1. žitelje primorskih gradova, koji govore latinski, te imadu posebne običaje.

2. žitelje nutarnje zemlje, koji govore slovinski (hrvatski), a glavno im je zanimanje timarenje stoke po prostranih pašnjacih dalmatinskih. Vilimu dakle Tyrskomu jesu Hrvati (Slovinci) po porieklu pastiri ili Vla-

²¹ Konstantin bagrenorodjeni pišuć oko g. 950 o Hrvatih i Hrvatskoj znade takodjer za žitelje u Hrvatskoj, različne od Hrvatâ, samo što on te žitelje zove krivo Avari, mjesto Vlasi... (Rački, *Documenta*, p. 271.)

²² Rački, *Documenta*, p. 462.

si po zanimanju svojem, dočim ethnografskih Vlaha u nutarnjoj zemlji nepoznaje.²³

²³ Vjekoslav Klaić, *Vlasi u Hrvatskoj tečajem 14. i 15. stoljeća*. (Početak.) *Obzor*, god. X, broj 181. "U Zagrebu, u ponedjeljak 9 kolovoza 1880.;" V. Klaić, *Vlasi u Hrvatskoj tečajem 14. i 15. stoljeća*. (Nastavak.) *Obzor*, god. X, broj 182. "U Zagrebu, u utorak 10. kolovoza 1880." Br. 182.; V. Klaić, *Vlasi u Hrvatskoj tečajem 14. i 15. stoljeća*. (Konac.) *Obzor*, god. X, broj 183. "U Zagrebu, u srijedu 11. kolovoza 1880." (*Obzor* se izdavao u ovo vrijeme na samo četiri stranice i bez paginacije.) O ovoj problematici detaljnije usporedi: Tanasoca-Serban Nicolae et Tanasoca Anca, *Valaques et Croates aux XIVe-XVe siècles: Les Keglević contre les Silanić*. *Rev. Etudes Sud-Est Europ.*, XXXIII, 1-2, 1994, str. 123-128.

Münster nachgehender Gänger.